

3. *Dolichoderus quadripunctatus* (четырёхточечный муравей). — [http://antclub.org/Dolichoderinae/Dolichoderus/Dolichoderus\\_quadripunctatus](http://antclub.org/Dolichoderinae/Dolichoderus/Dolichoderus_quadripunctatus)
4. Иванчев В.П., Казакова М.В. Красная книга Рязанской области. Изд. 2. — Рязань: НП "Голос губернии", 2011 — 626 с.

## ОСОБЛИВОСТІ ХВОРОБ БДЖІЛ НА ПОЛТАВЩИНІ

*Пільгук Т.С.*

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Утримання сильних сімей, забезпечення їх достатньою кількістю доброякісних кормів, гарний санітарний стан пасік, дотримання встановлених правил перевезення і пересилання бджіл значною мірою попереджає виникнення і розвиток багатьох захворювань. Важливо також вчасно, на самому початку, виявити хворобу і зайнятися лікуванням бджіл. З появою перших ознак потрібно проконсультуватися у ветеринарного працівника, у необхідних випадках відправити патологічний матеріал у лабораторію на дослідження. У діагностиці і застосуванні засобів боротьби найважливіша роль належить з'ясуванню причин захворювання.

Хвороби медоносних бджіл мають свої особливості, обумовлені тим, що бджоли живуть великими сім'ями, в яких вони тісно зв'язані і не можуть жити без цієї спільноти. Завдяки цій єдності сім'я бджіл здатна створювати необхідні для її нормальної життєдіяльності умови: підтримувати потрібний мікроклімат, заготовляти і на протязі року раціонально використовувати кормові запаси, забезпечувати сім'ю водою, захищати своє гніздо, виводити при необхідності молодих маток.

Хвороби бджіл викликають порушення умовно-рефлекторних зв'язків в бджолосім'ї. Це призводить до того, що хворі бджоли стають бездіяльні, втрачають здатність приймати і передавати інформацію один одному про джерело корму, води, про виникнення загрози для сім'ї. Сім'я втрачає своє біологічне начало, перетворюючись в спільноту окремих представників, перестає захищатися, і якщо не гине сама, то її легко можуть розграбувати інші сім'ї або знищити хижаки [2].

Дуже небезпечні заразні хвороби бджіл. Вони мають збудників (бактерії, гриби, віруси — паразити з тваринного світу), що уражають розплід і дорослих бджіл. Щоб не допустити поширення збудників від уражених сімей до здорових, застосовують такі заходи, як ізоляція, накладення карантину, дезінфекція.

Незаразні хвороби не передаються іншим сім'ям, тому їх ліквідують усуненням причин і відновленням нормальних умов життєдіяльності бджіл.

Найнебезпечніші й поширені хвороби бджіл в Полтавській області наступні: варроатоз, нозематоз, гнилець європейський, гнилець американський.

Боротьба з варроатозом складна і трудомістка. Одним способом чи яким-небудь лікувальним засобом оздоровити пасіку від інвазії не вдається.

Потрібно застосовувати цілий комплекс заходів, що перешкоджають розмноженню і розселенню паразита і спрямовані на його знищення.

При боротьбі з варроатозом вдаються до використання препаратів, що містять акарициди (найбільш поширені — варотом, фумісан, санапін, біпін), застосовують органічні кислоти (мурашину, щавлеву, молочну), ефірні олії, лікарські рослини; ефективними є зоотехнічні прийоми, термічна обробка бджіл.

Пасічники, які хочуть бути з медом, повинні постійно контролювати рівень закліщеності бджіл і не допускати його до межі понад 0,5%. Слід зауважити, що у кліщів виробляється імунітет до препаратів, що застосовуються, а

тому останні слід чергувати та урізноманітнювати[3].

Нозематоз широко розповсюджений, зазвичай його виявляють навесні, рідше — восени. Джерелом збудника виявляються хворі і померлі бджоли, їх фекалії, які містять спори паразита. До виникнення нозематозу припускають недоброякісний мед з домішками паді, різкі коливання температури та висока вологість у вулику, неспокійний стан бджіл взимку, довготривала зимівля, затяжна дощова погода, слабкий розвиток сімей, особливо навесні. Збудник нозематозу розповсюджується блукаючими бджолами, трутнями і комахами, при перестановці щільників з однієї сім'ї в іншу.

Заходи боротьби: ранній очисний обліт бджіл уражених сімей; пересадження їх у чисті й утеплені гнізда; заміна меду і підгодівля цукровим сиропом; застосування лікувальних препаратів (фумагилін, сульфадимезин, нозапідид, сульфадиметоксин) в цукровому сиропі (1:1) навесні щодня протягом трьох тижнів. Доза сиропу на сім'ю 0,25–0,5 л на день залежно від препарату, який використовують. Підгодівлю сиропом можна замінити цукрово-молочно-дріжджовою пастою з тими ж препаратами. Стільники, вулики, інвентар і матеріали на пасіках, уражених нозематозом, підлягають дезінфекції.

Гнилець викликає загибель розплоду від враження бактеріями. Розрізняють американський гнилець, що вражає переважно розплід у запечатаному вигляді, і європейський гнилець — хворобу відкритого розплоду.

Європейський гнилець вражає бджіл у першій половині літа при охолодженні гнізд, ослабленні сім'ї, неякісних кормах. Хворіють личинки 3-4-денного віку, втрачаючи перламутровий колір, перетворюючись на коричневу масу з кислуватим запахом. Загальною ознакою наявності в гніздах сімей гнильців є строкатий вигляд розплоду на стільниках.

Заходи боротьби з американським і європейським гнильцями: ізоляція хворих сімей на окремому пасічному точку; пересаджування їх у чисті вулики на рамки з вощиною; заміна маток і голодування бджіл протягом двох діб; заборона використання меду від хворих сімей для підгодівлі бджіл; дорожчування розплоду в окремих гнильцевих сім'ях для одержання бджіл; спалювання малоцінного зношеного інвентарю і матеріалів; ретельна дезінфекція вуликів, інвентарю і матеріалів; застосування лікувальних підгодівель [1].

## Література

1. Галатюк О.Є. Діагностика хвороб бджіл [з кн. «Хвороби бджіл та основи бджільництва»] / О.Є. Галатюк // Пасіка. — 2012. — №11. — С. 25–28.
2. Корж В.М. Повний посібник пасічника./ В.М. Корж — Х: Книжковий Клуб, 2007. — С. 132–141.
3. Приймак Г.М. Оберігаємо пасіки від кліща / Г.М. Приймак // Пасіка. — 2007. — №6. — С. 4–7.

## **ПОТЕНЦІАЛ НПП «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ» ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ХРЕБЕТНИХ ТВАРИН**

*Попельнюх В.В.<sup>1</sup>, Рой Т.В.<sup>2</sup>*

<sup>1</sup>*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

<sup>2</sup>*Полтавська державна аграрна академія*

Національний природний парк (далі НПП) «Нижньосульський» розташований в нижній частині долини р. Сула на межі Черкаської (Чорнобаївський р-н) та Полтавської областей (Глобинський, Великобагачанський, Оржицький та Семенівський р-ни). Загальна площа парку становить 18635,11 га, у тому числі 2187,3 га, які надані йому в постійне користування та 16447, 81 га, що включені до складу парку без вилучення в землевласників та землекористу-